

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Дулин І.С., Макар О.П., Мельник О.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

У статті розглядається вплив глобалізаційних процесів на розвиток міжнародного туризму. Виділено наслідки глобалізації у міжнародному туризмі. Досліджено співвідношення туристичних прибуттів та надходжень від них за субрегіонами, наведено прогнозні параметри розвитку даної галузі економіки у світовому масштабі. Проаналізовано зміни в обсягах і структурі міжнародних туристичних потоків. Набуло подальшого розвитку дослідження основних тенденцій, проблем та перспектив розвитку міжнародного туризму.

Ключові слова: міжнародна економіка, міжнародний туризм, глобалізація, ринок туристичних послуг, функції туризму, індустрія туризму, туристичні потоки, фактори розвитку міжнародного туризму.

Постановка проблеми. Міжнародна торгівля послугами набуває все більшого значення і є предметом уваги з боку провідних спеціалістів світу. Міжнародний туризм розвивається в супереч таким негативним факторам, як політична так економічна нестабільність у багатьох частинах світу, коливання та нестабільність валютних курсів, нестабільні курси на нафту тощо. Глобалізація, як сукупність процесів націлених на світову уніфікацію та інтеграцію, торкається усіх сфер людської діяльності. Враховуючи таку широку сферу впливу, стає зрозуміло, що вона безпосередньо впливає і на чинники, що визначають тенденції розвитку міжнародного туризму. Таким чином, аналізуючи наслідки впливу глобалізаційних процесів на розвиток світової спільноти, ми можемо дослідити силу та тенденції її впливу на міжнародний туризм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження з даної проблеми знайшли відображення у наукових працях Вороніна А.Б., Гришко Є.В., Зайцева В.М., Корнієнко О.М., Кучеренко К.В., Миронов Ю.Б., Мицак Х.О., Радченко Л.П., Скрипка І.В., Бондаренко М., Дядечко Л., Олійник Я., Кифяка В. та ін. Незважаючи на дані дослідження проблем глобалізації, поглибленого вивчення вимагають процеси впливу глобалізаційних процесів на розвиток міжнародного туризму.

Мета статті. Метою дослідження є аналіз ринку міжнародного туризму в умовах посилення глобалізаційних процесів, визначення шляхів інтеграції України у ринок світового туризму.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні туризм визначають як феномен 21 ст., що став невід'ємною складовою життя більшості людей світу і одним з провідних напрямів соціально-економічної діяльності. Про глобальність туризму та пріоритетність у світовій економіці свідчать як динаміка світових туристичних потоків (4-5% зростання на рік) протягом останніх років, так і доходи від туризму, що складають 6,5% світового експорту і 18% міжнародної торгівлі послугами. Сучасний міжнародний туризм є одним із найважливіших чинників економічного та соціального розвитку суспільства. Розвитку туризму, у світі сприяли політичні, економічні, технічні, культурологічні та соціальні фактори. Інтенсивний розвиток туризму спостерігається в країнах зі сприятливою внутрішньою та зовнішньою політикою, стійким економічним розвитком, високим рівнем культу-

ри, соціальною підтримкою громадян. Визначається як важливий напрямок міжнародного співробітництва в конкретній діяльності на основі поваги національної культури та історії. Міжнародним туризмом називають сферу розвитку взаєморозуміння між народами та ознайомлення з досягненнями інших країн в різних сферах.

У світі міжнародний туризм розвивається досить нерівномірно, що пояснюється в першу чергу різними рівнями соціально-економічного розвитку окремих країн та регіонів. Найбільшого розвитку міжнародний туризм набув у західно-європейських країнах. Частка цього регіону складає більш як 70% світового туристичного ринку і близько 60% валютних надходжень.

За словами А. Александрової, міжнародний туризм як галузь світової економіки має високий рівень сприйняття глобалізації, саме у цій сфері доцільно обґрунтовувати можливості та напрями переходу до моделі сталого розвитку економіки. Таким чином, глобалізація та її наслідки на світовому ринку туристичних послуг мають сприяти створенню конкурентноспроможного національного туристичного продукту на міжнародних ринках.

Зайцева В. підкреслює, що глобалізація та регіоналізація – складові частини єдиного процесу розвитку міжнародного туризму, що робить його унікальним економічним інструментом, здатним формувати виробничі системи інтернаціонального характеру і зберігати локальну значущість.

Наслідками процесів глобалізації у сфері міжнародного туризму є екологічні, економічні, культурні та соціальні (рис. 1).

Позитивний вплив глобалізації проявляється у економічній інтеграції, як наслідок, створення транснаціональних компаній (ТНК), наприклад, готельні ланцюги: Wyndham Worldwide (США і Канада), Choice Hotels та Marriott International (США), InterContinental Hotels Group (Великобританія), Hilton Worldwide (США), AccorHotels (Франція), Best Western Hotels (Великобританія), Jin Jiang International та Home Inns (Китай), Carlson Rezidor Hotel Group (Бельгія), Robinson Club GmbH (Німеччина), Grupo Sol Melia (Іспанія) тощо [1; 4; 6]. Прикладом ТНК є найбільші світові туроператори такі як: Touristik Union International – TUI (Німеччина), Adventures by Disney (США), Emirates Holidays (Об'єднані Арабські Емірати), Thomas Cook Tours (Великобританія) та ін. У сфері перевезень теж створюються світові альянси, причому

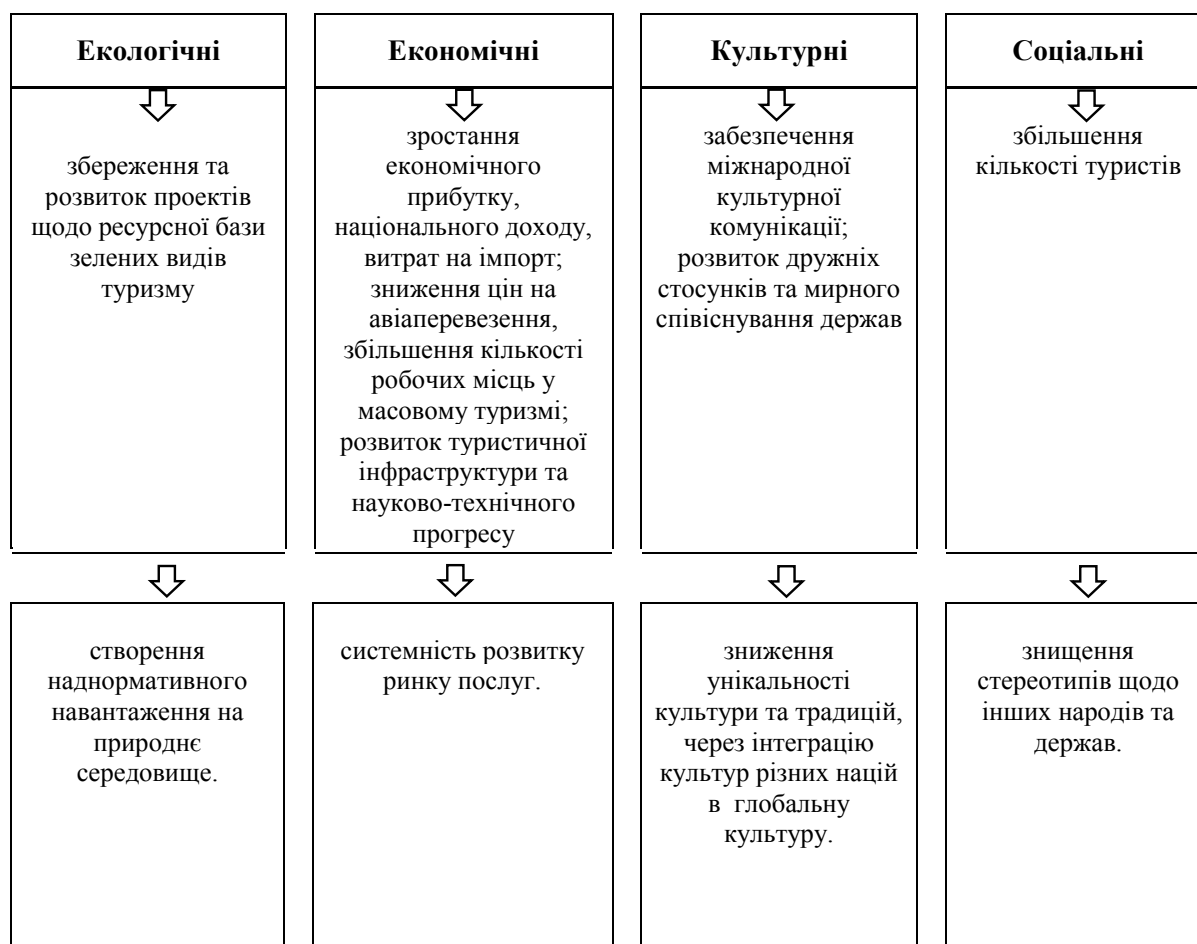

Рис. 1. Наслідки глобалізації у міжнародному туризмі

Джерело: укладено авторами на основі [1; 2; 3]

одна і та ж компанія може належати до кількох із них, їх прикладом у сфері повітряних перевезень є об'єднання «Star Alliance» (27 авіакомпаній), «SkyTeam» (13 авіакомпаній) та «Oneworld» (12 авіакомпаній) та ін. [1; 4; 7].

Ще одним безпосереднім проявом глобалізаційних процесів у туризмі є створення спільних проектів, які передбачають задіяння різноманітних ресурсів декількох країн, наприклад, реалізація екотуристичного проекту «Світ Майя», участь в якому бере більшість країн Центральної Америки [2; 3].

На сферу міжнародного туризму також вплинув і розвиток інформаційних технологій, що дозволяє отримувати необхідну інформацію в режимі реального часу. Почали застосовувати глобальні системи розподілу, резервування та бронювання («Galileo», «Amadeus», «Sabre», «Worldspan» та ін.), а також використовувати електронну комерцію задля спрощення процесів купівлі та продажу туристичного продукту. Однак, створення готельних ланцюгів, міжнародних туроператорів, об'єднань авіаперевізників, а також поширення електронної комерції та глобальних систем розподілу і бронювання, також зумовило неминучий вплив процесів глобалізації на міжнародні відносини, і як результат, виникла потреба в управлінні туристичною діяльністю на міжнародному рівні. В такому випадку впливає ще одна перевага процесів глобалізації – створення глобального соціуму – розширення наукових, со-

ціальних, екологічних та культурних зв'язків між державами (ЮНВТО, СОТ, ООН, ОЕСР), а також поступове «стирання» меж державних утворень і поступова зміна сутності їх поняття (Європейський Союз). Внаслідок такої міжнародної взаємодії створювалося чимало декларацій, кодексів та положень щодо діяльності та розвитку туризму (Декларація прав людини, Манільська та Стокгольмська декларації, резолюції Генеральної асамблеї СОТ тощо). Своєрідним підсумком усіх цих документів став Глобальний етичний кодекс туризму, який був схвалений у жовтні 1999 р. у м. Сантьяго [1; 8].

Глобальний етичний кодекс туризму встановлює орієнтири для сталого розвитку світового туризму. Він містить 10 пунктів у яких йдеться про внесок туризму у порозуміння і повагу між народами, чинники сталого розвитку туризму, використання туристичних ресурсів, вигідне співтовариство, а також про обов'язки та права учасників туристського процесу і про свободу туристських подорожей. Кодекс націлений на максимальне посилення вигод від розвитку туризму для населення туристських центрів і мінімізації його негативного впливу на навколишнє середовище і культурну спадщину. Таким чином, розвиток міжнародної співпраці, зокрема у світовому туризмі, спричинив спрощення туристичних формальностей, спроби стандартизації готельно-ресторанної та туристичної сфер, а також забезпечення світової туристичної галузі нормативно-правовою базою для її стабільного розвитку.

Серед функцій, які реалізуються через діяльність галузі міжнародного туризму, доцільно виділити економічну, політичну, соціально-культурну, виховну, екологічну. Туризм впливає на основні економічні показники багатьох країн світу, формує інвестиційний потенціал, збільшує місцеві доходи, створює нові робочі місця, пов'язані з виробництвом туристичних послуг, розвиває соціальну та виробничу інфраструктуру у туристичних центрах, забезпечує зростання рівня життя місцевого населення, збільшує валютні надходження до бюджету та сприяє зростанню добробуту населення.

Враховуючи усі позитивні наслідки глобалізації у сфері міжнародного туризму, найбільшим її плюсом є його позитивний економічний ефект.

Таблиця 1
Співвідношення туристичних прибуттів та надходжень від туристичної діяльності

Роки	Кількість туристичних прибуттів, млн. ос.	Кількість надходжень від туристичних подорожей, млрд. доларів США
1950	25	2
1980	278	104
2000	674	495
2016	1 235	1 220

Джерело: розроблено авторами за даними [5]

Аналізуючи табл. 1 очевидно, що від початку ХІ ст. кількість туристичних прибуттів зростає у два рази, а кількість доходів від останніх

у 2,5 рази, що кардинально відрізняється від попередніх періодів.

Туризм є основною категорією міжнародної торгівлі послугами. Окрім надходжень, міжнародний туризм також сформував експорт на 216 млрд. доларів за рахунок міжнародних послуг пасажирського транспорту, що надавалися нерезидентам у 2016 році, приносячи загальну вартість експорту туризму до 1,4 трлн. доларів США. У 2015 р. міжнародний туризм складав 6% світового експорту товарів та послуг, проте у 2016 р. – 7%. Таким чином, туризм зростає швидше, ніж світова торгівля за останні п'ять років [5].

Розглядаючи туристичні субрегіони, за кількістю прибуттів туристів та доходів від туристичних подорожей, Європа залишається лідером, за нею слідують Азія та Океанія та Америка. Позиції аутсайдерів дісталися Африці та Близькому Сходу (табл. 2).

Таблиця 2
Співвідношення туристичних прибуттів та надходжень від них за субрегіонами у 2016 р.

Субрегіони	Кількість туристичних прибуттів, млн. ос.	Кількість надходжень від туристичних подорожей, млрд. доларів США
Європа	616	447
Азія та Океанія	308	367
Америка	199	313
Африка	58	35
Близький Схід	54	58

Джерело: розроблено авторами за даними [5]

Таблиця 3
SWOT-аналіз сучасного стану та можливостей розвитку міжнародного туризму в Україні

<p><i>Сильні сторони</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • сприятливе геополітичне положення України; • можливості для розвитку всіх видів туризму; • наявність різноманітних природних та історико-культурних туристичних ресурсів; • збільшення конкуренції туристичних операторів; • значний розвиток культури відпочинку українців; • туристична відкритість. 	<p><i>Слабкі сторони</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • відсутність бюджетного фінансування розвитку туристичної сфери України; • відсутність платоспроможного попиту; • недосконалість мережі міжнародного авіатранспорту, інфраструктури автошляхів та мережі місцевого транспортного сполучення; • відсутність цілісної системи державного управління туризмом у регіонах; • недосконалість нормативно-правової бази; • невідповідність туристичних закладів міжнародним стандартам; • незбалансованість соціальної та економічної ефективності використання рекреаційних ресурсів та необхідністю їх збереження; • недостатня інформаційно-рекламна діяльність щодо України за кордоном.
<p><i>Можливості</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • економічне зростання і соціальний прогрес; • розвиток сфери послуг, забезпечення новими робочими місцями та інтенсифікація праці; • розвиток міжнародної співпраці та культурної комунікації; • створення міжнародної стандартизації готельно-ресторанних послуг; • формування нових центрів туризму та рекреації; • спрощення прикордонних формальностей; • інвестування в розширення туристичного бізнесу; • розвиток різноманітних напрямів туризму; • впровадження інноваційних проектів та наукових досліджень з питань розвитку перспективних видів туризму; • вдосконалення інформаційних систем в туризмі; • підвищення диференційованості світового туристичного продукту. 	<p><i>Загрози</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • несприятлива політично-економічна ситуація; • збільшення цін на туристичні послуги, зменшення попиту; • зміна цінностей та традицій мешканців туристичних центрів та прилеглих територій; • урбанізація туристично-розвинених районів та їх околиць.

Джерело: укладено авторами

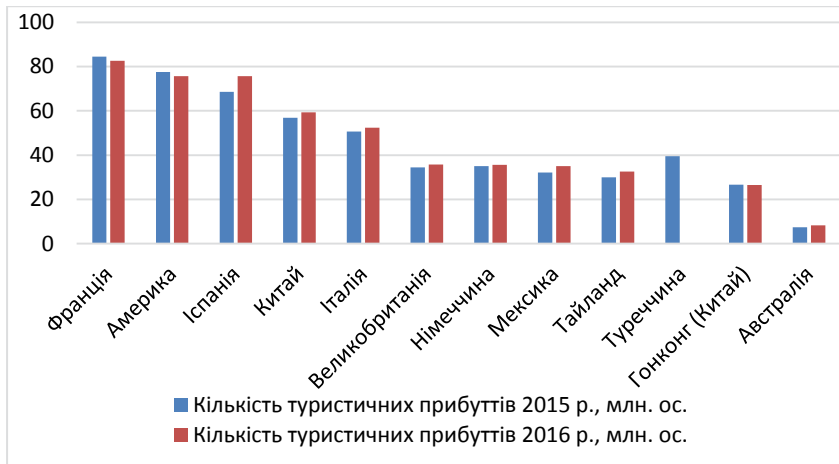

Рис. 2. Країни-лідери світового туризму за кількістю туристичних прибуттів у період 2015-2016 рр.

Джерело: розроблено авторами за даними [5]

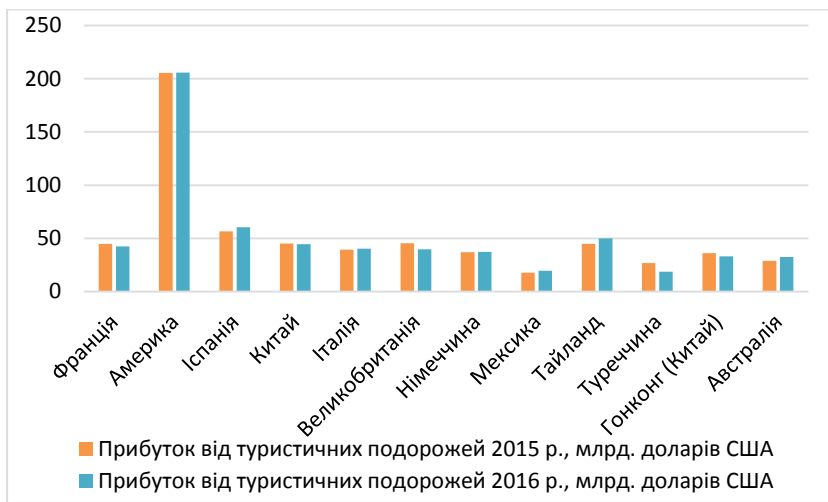

Рис. 3. Країни-лідери світового туризму за прибутком від туристичної подорожей у період 2015-2016 рр.

Джерело: розроблено авторами за даними [5]

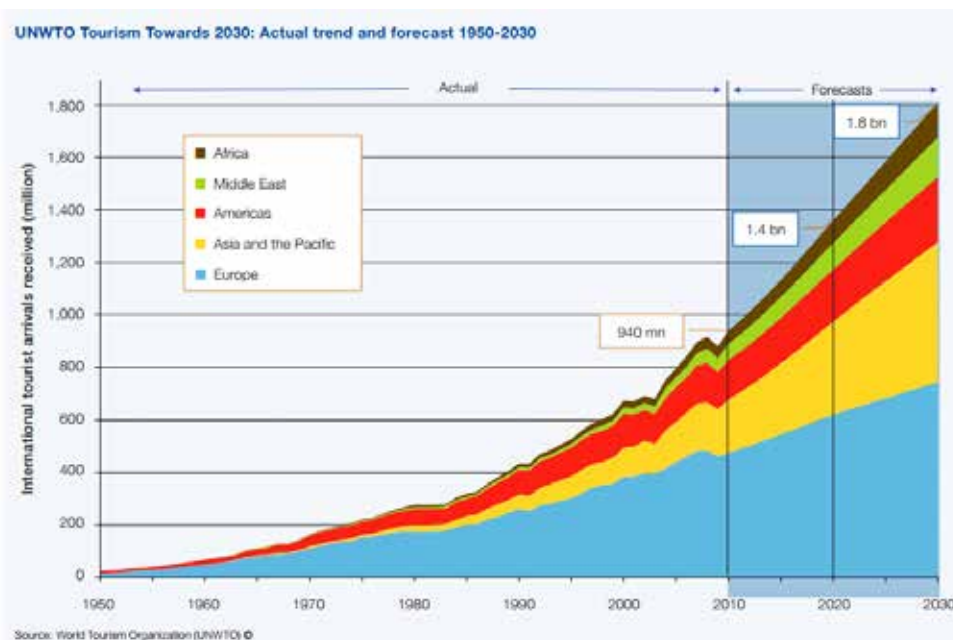

Рис. 4. ЮНВТО «Туризм до 2030 року»: Актуальні тенденції та прогнози 1950-2030 рр.

Джерело: розроблено авторами за даними [5]

Головними світовими країнами-лідерами за кількістю туристичних прибуттів є Франція, Америка, Іспанія, Китай та Італія (рис. 2). Щодо країн-лідерів за рівнем прибутку від туристичних подорожей, то сюди відносять Америку, Іспанію, Тайланд, Китай та Францію (рис. 2).

Згідно з довгостроковим прогнозом ЮНВТО «Туризм до 2030 року» (рис. 3), очікується, що в період з 2010 по 2030 рр. кількість міжнародних туристичних прибуттів у світі зросте на 3,3% у рік і до 2030 року досягне 1,8 млрд. доларів США. Вважається, що в цей період кількість туристичних прибуттів в країни, що розвиваються, зросте удвічі більше (+ 4,4% на рік), ніж в країни з розвинутою економікою (+ 2,2% на рік). Частка ринку країн з перехідною економікою зростає з 30% у 1980 р. до 45% у 2016 р., і, як очікується, досягне 57% до 2030 р., що відповідає більш ніж 1 млрд. іноземних туристів.

Для України туризм сьогодні є важливим чинником соціально-економічного розвитку як

у середині держави, та і в зовнішньоекономічній діяльності. На даний час туристична галузь виробляє 8% валового внутрішнього продукту та 20% зовнішньоторгівельного обороту України [9].

Висновки з даного дослідження і перспективи. Міжнародний туризм є не лише проявом глобалізації, але й його рушійною силою, адже розвиток міжнародного туризму сприяє комплексному розвитку усіх сфер діяльності людства, що допомагає посилити глобалізаційні процеси. Вплив глобалізаційних процесів сприяє створенню готельних ланцюгів, міжнародних туроператорів, об'єднань авіаперевізників, використанню електронної комерції та глобальних систем розподілу, резервування і бронювання. Окрім цього, явище глобалізації поглиблює міжнародну співпрацю та культурну комунікацію за допомогою створення міжнародних об'єднань і організацій, спроб міжнародної стандартизації за рахунок формування нормативно-правової бази для сталого розвитку світового туризму.

Список літератури:

1. Воронін І.М. Вплив факторів глобалізації на розвиток міжнародного туризму / І.М. Воронін, А.Б. Вороніна // *Культура народів Причорномор'я*. – 2009. – С. 115-117.
2. Зайцева В.М. Міжнародний туризм та глобалізація в сучасному світі / В.М. Зайцева, О.М. Корнієнко // *Вісник Запорізького національного університету*. – 2012. – № 2. – С. 55-65.
3. Смалъ І.В. Особливості і проблеми розвитку міжнародного туризму у контексті глобалізаційних процесів / І.В. Смалъ // *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. – 2008. – Вип. 24. – С. 327-335.
4. Юрченко О. Інновації в готельному бізнесі на сучасному етапі / О. Юрченко // *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. – 2014. – № 34. – С. 292-301.
5. UNWTO Tourism Highlights: 2017 Edition [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.e-unwto.org>.
6. The Largest Hotel Chains In The World [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу: <http://www.worldatlas.com>.
7. World's Leading Tour Operator 2017 [Електронний ресурс] // *World Travel Awards*. – 2017. – Режим доступу: <https://www.worldtravelawards.com>.
8. Мальська М.П., Антонюк Н.В., Ганич Н.М. Міжнародний туризм і сфера послуг. Підручник. К.: «Заня», 2008.
9. Статистика / Державний комітет статистики України // www.ukrstat.gov.ua.
10. Александрова А.Ю. Міжнародний туризм: навч. посіб. / А.Ю. Александрова. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 464 с.

Дулин І.С., Макар О.П., Мельник О.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ НА РАЗВИТИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ТУРИЗМА

Аннотация

В статье рассматривается влияние глобализационных процессов на развитие международного туризма. Выделены последствия глобализации в международном туризме. Исследована соотношение туристических прибытий и поступлений от них по субрегионами, приведены прогнозные параметры развития данной отрасли экономики в мировом масштабе. Проанализированы изменения в объемах и структуре международных туристических потоков, определены страны-лидеры мирового туризма по прибыли от туристической путешествий. Получило дальнейшего развития исследования основных тенденций, проблем и перспектив развития международного туризма.

Ключевые слова: международная экономика, международный туризм, глобализация, рынок туристических услуг, функции туризма, индустрия туризма, туристические потоки, факторы развития международного туризма.

Dulin I.S., Makar O.P., Melnyk O.V.
National University "Lviv Polytechnic"

THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION PROCESSES FOR DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL TOURISM

Summary

The article deals with the influence of globalization processes on the development of international tourism. The consequences of globalization in international tourism are highlighted. The income from tourist activity, the ratio of tourist arrivals and their inflow from subregions is investigated, the forecast parameters of development of this branch of economy on the world scale are presented. The changes in the volumes and structure of international tourist flows are analyzed, the countries-leaders of world tourism are defined on the profit from tourist trips. The further development of the study of the main tendencies, problems and prospects of the development of international tourism has been made, and the ways of solving certain problems have been proposed.

Keywords: international economy, international tourism, globalization, market of tourist services, functions of tourism, tourism industry, tourist flows, factors of development of international tourism.